

TRESTNÉ PRÁVO PROCESNÉ

V. TRESTNÝ PORIADOK

Zákon č.301/ 2005 Z.z., účinnosť od 1.1.2006.

Prvá časť: Všeobecné ustanovenia

Druhá časť: Predsúdne konanie

Tretia časť: Súdne konania

Štvrtá časť: Vykonávacie konanie

Piata časť: Právny styk s cudzinou

Šiesta časť: Trovy trestného konania

Siedma časť: Spoločné, prechodné a záverečné ustanovenia

1.PREDMET ZÁKONA

Trestný poriadok upravuje postup orgánov činných v trestnom konaní a súdov tak, aby trestné činy boli náležite zistené a ich páchatelia podľa zákona spravodlivo potrestaní, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb.

Základné zásady trestného konania

- 1.nikto nemôže byť stíhaný inak než zo zákonných dôvodov.
- 2.Do základných práv a slobôd osôb možno zasahovať len v nevyhnutnej miere na dosiahnutie účelu trestného konania, pričom treba rešpektovať dôstojnosť osôb a ich súkromie.
3. O zásahoch do základných práv a slobôd pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní rozhoduje sudca pre prípravné konania.
4. Každý, proti komu sa vedie trestné stíhanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu (zásada prezumpcie neviny).
5. Prokurátor v trestnom konaní zastupuje štát. Je povinný stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvedel.
6. Orgány činné v trestnom konaní a súdy konajú z úradnej povinnosti. Vázobné veci sú povinné vybavovať prednostne a urýchlene.
7. Každý má právo, aby jeho trestná vec bola spravodlivo a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom v jeho prítomnosti tak, aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom, ak tento zákon neustanovuje inak.
8. Nikoho nemožno trestne stíhať za čin, za ktorý bol už právoplatne odsúdený alebo oslobodený spod obžaloby.
9. Každý, proti komu sa vedie trestné konanie, má právo na obhajobu.
10. Orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol zistený skutkový stav veci. Objasňujú okolnosti svedčiace proti obvinenému, ako aj okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech, aby umožnili súdu spravodlivé rozhodnutie.
11. Súd môže vykonať aj dôkazy, ktoré strany nenavrhli. Strany majú právo nimi navrhnutý dôkaz zabezpečiť.
12. Orgány činné v trestnom konaní a súd hodnotia dôkazy získané zákonným spôsobom.
13. Orgány činné v trestnom konaní a súd spolupracujú so záujmovými združeniami občanov a využívajú ich výchovné pôsobenie.
14. Strany sú si v konaní pred súdom rovné.
15. Trestné stíhanie pred súdom je možné len na základe návrhu alebo obžaloby podanej prokurátorom, ktorý v konaní pred súdom obžalobu alebo návrh zastupuje.
16. V trestnom konaní pred súdom rozhoduje senát, samosudca alebo sudca pre prípravné konanie.
17. Trestné veci prejednáva súd verejne. Z hlavného pojednávania alebo verejného zasadnutia môže byť verejnosť vylúčená len v prípadoch ustanovených týmto zákonom. Rozsudok musí byť vždy vyhlásený verejne.
18. Konanie pred súdom je ústne.
19. Pri rozhodovaní na hlavnom pojednávaní, na verejnom zasadnutí alebo na neverejnom zasadnutí smie súd prihliadnuť len na tie dôkazy, ktoré boli v tomto konaní vykonané.
20. Ak obvinený, jeho zákonný zástupca, poškodený, zúčastnená osoba alebo svedok vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa konanie vedie, má právo na tlmočníka a prekladateľa.

2. OSOBY ZÚČASTNENÉ V TRESTNOM KONANÍ

a. Orgány činné v trestnom konaní

prokurátor,
policajný orgán.

b. Osoba proti ktorej sa vedie trestné stíhanie

podozrivý
obvinený
obžalovaný
odsúdený

c. Obhajca

- môže byť len advokát, poskytuje obvinenému potrebnú právnu pomoc.

d. Poškodený

- osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda, alebo jej boli porušené či ohrozené zákonom chránené práva alebo slobody.

5. Zúčastnená osoba

- osoba, ktorej bola vec zhabaná alebo podľa návrhu má byť zhabaná, má právo sa k veci vyjadriť.

6. Zástupca záujmového združenia občanov, dôveryhodná osoba

- občianske združenia, odborové organizácie, kolektív spolupracovníkov, štátom uznané cirkvi a iné
- môžu ponúknuť prevzatie záruky za nápravu obvineného

5. Pomocné osoby

- probačný a mediačný úradník,
- tlmočník a prekladateľ,
- vyšší súdny úradník a súdny tajomník,
- zapisovateľ,
- nezúčastnená osoba a figurant,
- znalec,
- svedok

Prokurátor

– vykonáva dozor nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní, podáva obžalobu na súd.

Policajt

– rozumie sa ním vyšetrovateľ Policajného zboru, poverený príslušný Policajného zboru, príslušník vojenskej polície, príslušník Zboru väzenskej a justičnej stráže, príslušník Železničnej polície, colné orgány, veliteľ námornej lode.

Osoba proti ktorej sa vedie trestné stíhanie

- trestný poriadok označuje osobu, proti ktorej sa vedie trestné konanie niekoľkými pojmami:

Podozrivý

– je ten, kto je podozrivý zo spáchania trestného činu a bol zadržaný v súlade s Trestným poriadkom

Obvinený

– je ten, ak bolo proti nemu vznesené obvinenie

Obžalovaný

– po nariadení hlavného pojednávania sa obvinený označuje ako obžalovaný

Odsúdený

– je ten, proti komu bol vydaný odsudzujúci rozsudok, ktorý už nadobudol právoplatnosť.

Práva a povinnosti obvineného

Obvinený má právo:

- a) vyjadriť sa ku všetkým skutočnostiam, ktoré sa mu kladú za vinu, k dôkazom o nich,
- b) odoprieť vypovedať, ak by svojou výpoveďou mohol privodiť trestné stíhanie sebe alebo osobe blízkej,
- c) uvádzať okolnosti a obstaráť dôkazy slúžiace na jeho obhajobu, robiť návrhy a podávať žiadosti a opravné prostriedky,
- d) zvoliť si obhajcu a s ním sa radiť počas vyšetrovania, prípravného konania. Ak je vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody, môže s obhajcom hovoriť bez prítomnosti tretej osoby,
- e) má právo v konaní pred súdom vypočúvať svedkov, ktorých sám navrhol alebo ktorých s jeho súhlasom navrhol obhajca a klásť svedkom otázky.

Obvinený môže uplatňovať svoje práva sám alebo prostredníctvom obhajcu. Obvinený, ktorý nemá dostatočné prostriedky, aby uhrádzal trovy obhajoby, má nárok na bezplatnú obhajobu alebo na obhajcu za zníženú odmenu.

Orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné vždy obvineného o jeho právach poučiť vrátane významu priznania a poskytnúť mu možnosť, tieto práva uplatniť.

Pomocné osoby

- probačný a mediačný úradník – plní úlohu probácie a mediácie uložené súdom alebo iným príslušným orgánom,
- vyšší súdny úradník a súdny tajomník – plní úlohy podľa zákona – môžu vydať rozhodnutie alebo vykonávať iné úlohy v trestnom konaní,
- zapisovateľ – spisuje zápisnicu o úkonoch orgánov činných v trestnom konaní a súdu. musí zložiť predpísaný sľub,
- tlmočník a prekladateľ – ak obvinený, jeho zákonný zástupca....poz. 2/ods. 20,
- nezúčastnená osoba a figurant
 - je osoba, spôsobilá na právne úkony, u ktorej nie sú pochybnosti o jej nezáujatosti vo vzťahu k prejednávanej veci alebo osobám, ktorých sa prejednávanie dotýka
 - na vykonanie rekognície, rekonštrukcie, vyšetrovacieho pokusu a iných úkonov, ktoré súvisia s obhliadkou, môžu byť pribratí figuranti,
- znalec – osoba, ktorá podáva znalecký posudok spravidla písomne. Dvoch znalcov treba pribrať vždy, ak ide o vyšetrovanie duševného stavu a pitvu mŕtvol,
- svedok – osoba, ktorá je povinná dostaviť sa na predvolanie orgánov činných v trestnom konaní a súdu a vypovedať o tom, čo je jej známe o TČ a o páchatelovi, alebo o okolnostiach dôležitých pre trestné konanie.

3.SÚDNICTVO

vykonávajú nezávislé a nestranné súdy na všetkých stupňoch oddelene od iných štátnych orgánov prostredníctvom sudcu pre prípravné konanie, samosudcu, predsedu senátu alebo v prípadoch ustanovených zákonom aj vyšším súdnym úradníkom probačným a mediačným úradníkom a súdnym tajomníkom.

1. Pojem trestného konania, jeho základné typy a vývoj:

a) pojem

- trestné konanie je zákonom upravený postup orgánov činných v trestnom konaní, prípadne aj iných osôb zúčastnených na trestnom konaní, úlohou ktorého je:
 - náležite zistiť, či bol spáchaný TČ, a ak áno, zistiť jeho páchatel'a a uložiť mu podľa zákona trest alebo ochranné opatrenie,
 - rozhodnutie vykonať, prípadne jeho výkon zabezpečiť,
 - ďalej pôsobiť na upevňovanie zákonnosti, na predchádzanie a zamedzovanie trestnej činnosti a na výchovu občanov;
- trestné konanie je konanie podľa TP
- možno ho rozdeliť do dvoch základných úsekov, a to:
 - a) konanie, ktoré predchádza konaniu pred súdom (postup pred začatím trestného stíhania)

b) konanie pred súdom (predbežné prejednanie obžaloby, hlavné pojednávanie, odvolacie konanie, vykonávacie konanie)

Typy trestného konania:

- a) inkvizičný a
- b) akuzačný

a) inkvizičný typ trestného konania

- typický pre feudalizmus,
- vybudovaný na tzv. vyšetrovacej zásade,
- všetky základné procesné funkcie sa sústred'ovali v rukách súdu (sudca sám zbieral všetok materiál smerujúci k usvedčeniu i obrane obvineného a sám aj vo veci rozhodoval)
- prezumpcia viny,
- písomnosť,
- tajnosť,
- neplatí rovnosť účastníkov
- obvinený nemal postavenie procesnej strany, nemal v podstate žiadne procesné práva a bol len bezprávnym objektom vyšetrovania,
- sudca a žalobca = jedna osoba,
- rozhodujúci dôkaz = priznanie sa obvineného k spáchaniu skutku, ktoré bolo možné dosiahnuť aj tortúrou
- donútenie povýšené nad zákon;

b) akuzačný typ trestného konania

- je postavený na obžalovacej zásade, ktorá znamená, že bez obžaloby (návrhu žalobcu) sa súdne konanie začať nemôže
- základné procesné funkcie (obžaloba, obhajoba, rozhodovanie) sú rozdelené medzi rozdielne procesné subjekty,
- súdne konanie má charakter sporu medzi obžalobcom a obžalovaným, resp. jeho obhajcom
- rovnoprávnosť procesných strán;
- úlohou súdu je proces (spor medzi stranami) riadiť
- prezumpcia neviny;
- ústnosť,
- verejnosť,
- bezprostrednosť,
- zákaz donucovacích prostriedkov

Systémy trestného konania:

- a) kontinentálny a
- b) anglosaský

a) anglosaský systém trestného konania

- vyznačuje sa uplatňovaním prvku kontradiktórnosti (kontradiktórny spôsob trestného konania)
- podstatu kontradiktórnosti tvorí súperenie (spor) strán, t.j. vedenie procesu formou sporu
- to posilňuje postavenie poškodeného,
- strany, t.j. obžalovaný a poškodený, teda nie sudca, vedú výsluch a protivýsluch;
- sudca len dozerá na dodržiavanie procesných predpisov stranami, len koordinuje (usmerňuje) celý proces, vykonávanie dôkazov,... nezasahuje vo veľkej miere
- porotný systém;
- uplatňovanie precedensov;
- **v USA**
- tu sa rozlišujú tri stupne trestnej činnosti: priestupky, prečiny, zločiny;
- trestné konanie sa nezačína formálnym upovedomením (napr. ako je v SR oznámenie obvinenia)
- stíhanie sa začína spravidla tým, že polícia vykoná tzv. arrest, čo je fyzické zadržanie podozrivého a jeho predvedenie na policajnú stanicu
- princíp oportunity verejného žalobcu.
- nepoužiteľnosť nezákonne získaných dôkazov – táto zásada sa uplatňuje v trestnom konaní v USA oveľa dôslednejšie ako v kontinentálnom trestnom konaní
- polícia má širokú diskrečnú právomoc

b) kontinentálny systém trestného konania

- neuplatňuje sa tu prvok kontradiktórnosti v takom veľkom rozsahu
- v širšej miere sa tu uplatňuje zásada oficiality

- strany síce majú možnosť aktívne zasahovať do dokazovania, avšak rozhodujúca úloha prislúcha súdu (strany môžu klást' vyslúchaným otázky len so súhlasom predsedu senátu a to spravidla vtedy, keď predseda senátu svoje dotazy skončil a keď už členovia senátu nemajú otázky)

2. Zásady trestného konania:

- sú to tie vedúce právne idey, ktorým toto postavenie priznáva zákon;
- sú základom, podstatou celého trestného konania
- na nich je vybudovaná organizácia trestného konania

- členenie zásad trestného konania:

- všeobecné: stíhanie len zo zákonných dôvodov, spolupráca so záujmovými združeniami, zásada obhajoby,
- zásady začatia konania: zásada oficiality, zásada legality, obžalovacia zásada;
- zásada verejnosti - platná predovšetkým v konaní pred súdom,
- zásady dokazovania: vyhľadávacia zásada, zásada bezprostrednosti a ústnosti, zásada prezumpcie neviny, zásada voľného hodnotenia dôkazov;
- zásada náležitého zistenia skutkového stavu;